

TRANSPARENTNOST RADA PRAVOSUDNIH INSTITUCIJA TOKOM PANDEMIJE: JAVNA KOMUNIKACIJA I ODNOSI S MEDIJIMA

Izvještaj:

Transparentnost rada pravosudnih institucija tokom pandemije: Javna komunikacija i odnosi s medijima

Naslov:	Transparentnost rada pravosudnih institucija tokom pandemije: Javna komunikacija i odnosi s medijima
Projekat:	Jačanje pravosudnih kapaciteta u implementaciji Evropske konvencije za ljudska prava i njenih standarda u Bosni i Hercegovini
Izdavači:	The AIRE Centar
Za izdavača:	Biljana Braithwaite – direktorica Programa za Zapadni Balkan AIRE centra
Urednica:	Dalida Tanović
Autorica i istraživačica:	Anida Sokol, Mediacentar Sarajevo
Recenzija:	Sanela Hodžić
Saradnica:	Nejra Hasečić Selma Učanbarlić
Prevod:	Duška Tomanović
Prelom i priprema za štampu:	Kliker Dizajn

British Embassy
Sarajevo

Izradu publikacije podržala je Vlada Ujedinjenog Kraljevstva. Stajališta iznesena u publikaciji ne predstavljaju nužno stavove Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

Sadržaj

1. Uvod	8
2. Rad pravosudnih institucija tokom pandemije	11
3. Javna komunikacija pravosudnih institucija tokom pandemije i stavovi glasnogovornika	20
4. Izveštavanje medija o radu pravosudnih institucija	28
5. Komuniciranje pravosudnih institucija s medijima	31
6. Komunikacija pravosudnih institucija sa stručnom zajednicom	35
7. Zaključak i preporuke.....	37
8. Reference	40

Sažetak

Epidemiološke mjere koje su donesene u cilju sprečavanja širenja virusa Covid-19 uticale su na rad pravosudnih institucija u BiH. Pravosudne institucije donijele su niz mjera kojima su odložena većina ročišta, organizovana dežurstva i rad od kuće osoblja i skraćeno radno vrijeme. Informacije o donesenim mjerama pojedine institucije koje su predmet ovog istraživanja nisu objavile na svojim web stranicama dok su druge objavile informacije o donesenim restriktivnim mjerama, ali nisu unaprijed objavile kada će početi s redovnim režimom rada. Ova rješenja su bila parcijalna, neujednačena i u odsustvu generaliziranih odluka i politika zavisile su od procjene službenika za informisanje. Informacije o objavljenim odlukama također su se međusobno razlikovale i većina nije sadržavala stavke ili upute na koji način da se organizira komunikacija s medijima, kako da se stranke, građani i novinari obavijeste o novim mjerama, odgođenim sastancima i ročištima. Prakse obavještenja advokata i stranaka su također bile neujednačene i improvizovane.

Intervjuisani glasnogovornici smatraju, ipak, da donesene mjere nisu značajno uticale na komunikaciju s medijima koja se nastavila odvijati putem web stranica, e-maila i telefonski, a samo pojedine institucije su organizovale brifinge i davale izjave za medije. U periodu od 15. marta do 15. maja 2020. deset analiziranih pravosudnih institucija je objavilo između 1 do 15 vijesti/saopštenja za javnost. Samo jedna institucija je objavila saopštenje o zakazanim ročištima. Intervjuisani novinari govore da se način komuniciranja s pravosudnim institucijama tokom pandemije nije značajno razlikovao od uobičajenih praksi i da on zavisi od stručnosti i susretljivosti osoba koje su zadužene za odnose s javnošću. Rad institucija većinom su pratili online i putem e-maila i direktnog kontakta s glasnogovornicima.

Cilj ovog istraživanja je ispitati javnu komunikaciju i transparentnost rada pravosudnih institucija u BiH tokom pandemije koronavirusa, naročito u periodu od 15. marta do 15. maja 2020. te donijeti preporuke za povećanje transparentnosti rada pravosudnih institucija, naročito tokom kriznih situacija.

1. Uvod

Dosadašnja istraživanja su pokazala da transparentnost pravosudnih institucija u BiH nije na zadovoljavajućem nivou, što direktno utiče na smanjenje povjerenja građana u pravosudne institucije.^[1] Visoko sudsko i tužilačko vijeće (VSTV) je 2014. sačinio Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama^[2] u cilju ujednačenja prakse proaktivnog objavljivanja informacija, a naročito u pogledu anonimizacije podataka i postizanja balansa između zaštite ličnih podataka i javnog interesa, ali istraživanja su pokazala da ove preporuke pravosudne institucije u BiH ne primjenjuju jednako. Pojedine institucije na zvaničnim web stranicama ne navode kontakt-osobe za odnose s javnošću i objavljuju veoma malo vijesti.^[3] Veliki broj sudova i tužilaštava nema komunikacijske strategije, a još manje njih dokumente koji definišu pitanja kriznog postupanja i komuniciranja.^[4] Većina sudova i tužilaštava ne koristi društvene mreže za komunikaciju s javnošću, glavni tužioci i predsjednici sudova rijetko daju izjave za medije i gostuju u emisijama, a pravosudne institucije rijetko organiziraju press konferencije.^[5] Novinari nisu zadovoljni transparentnošću pravosudnih institucija, komunikacijom s pravosudnim institucijama i odgovorima na zahtjeve o slobodi pristupa informacijama.^[6] Rezultati prethodnih istraživanja upućuju da je neophodno raditi na unapređenju javne komunikacije i transparentnosti rada pravosudnih institucija u BiH.

-
- [1] Vidjeti npr. Damir Džanović, Blerina Ramaj i Xheni Lame, 2018, Otvorenost pravosudnih institucija u BiH i regionu, Preporuke za unapređenje stanja, UG Zašto ne?. <https://zastone.ba/app/uploads/2018/10/Otvorenost-pravosudnih-institucija-u-regionu-i-BiH-za-godinu-2017.pdf>
- [2] VSTV, Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/faces/pdfservlet?p_id_doc=28346.
- [3] Erna Mačkić, 2018, Transparentnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini u domenu procesuiranja koruptivnih krivičnih djela, Analitika, <https://www.analitika.ba/sites/default/files/publikacije/Transparentnost%20pravosudnih%20institucija%20-%20osvrt.pdf>; Pravosudne institucije na nivou BiH jedine su u periodu od tri mjeseca imale preko 15 objavljenih vijesti, dok je većina sudova i tužilaštava imala manje od pet takvih sadržaja.
- [4] Model strategije za krizno komuniciranje u sudovima i tužilaštvima u BiH, Radni nacrt, USAID. <http://www.rs.cest.gov.ba/index.php/seminari-2020/42-3-46krizna-komunikacija-i-pruanje-informacija-od-interesa-za-javnost-o-predmetima-korupcije-i-drugih-sloenih-oblika-kriminala/2918-prezentacija-radni-nacrt-model-strategije-3-6-20/file>
- [5] Ibid.
- [6] Erna Mačkić, 2018, Transparentnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini u domenu procesuiranja koruptivnih krivičnih djela, Analitika. <https://www.analitika.ba/sites/default/files/publikacije/Transparentnost%20pravosudnih%20institucija%20-%20osvrt.pdf>

Epidemiološke mjere koje su donesene u cilju sprečavanja širenja virusa Covid-19 u BiH, te proglašenja vanrednog/stanja nesreće, uticale su na rad i redovno funkcionisanje pravosudnih institucija u BiH. VSTV je sredinom marta izdalo preporuke i odluke o postupanju sudova i tužilaštava tokom pandemije koje nisu sadržavale stavke o obavještenju javnosti o tim mjerama niti upute o načina organizacije rada s medijima.

Cilj ovog istraživanja je analizirati komunikacijske prakse pravosudnih institucija u BiH tokom pandemije koronavirusa, naročito u periodu od 15. marta do 15. maja 2020. godine. Istraživanje je rađeno u septembru 2020, a obuhvatilo je **20 polustrukturiranih intervjua** s glasnogovornicima pravosudnih institucija, novinarima, predstavnicima udruženja i advokatima. Preciznije, intervjui su rađeni s **10 glasnogovornika različitih pravosudnih** institucija BiH, VSTV-om, s **pet sudova** (Ustavni sud, Sud BiH, Okružni sud u Banjoj Luci, Okružni sud u Prijedoru, Općinski sud u Livnu) i četiri tužilaštva (Federalno tužilaštvo, Republičko javno tužilaštvo, Tužilaštvo Tuzlanskog kantona, Okružno tužilaštvo Istočno Sarajevo). Intervjui su rađeni s pet novinara koji prate rad pravosudnih institucija BiH (BIRN, CIN, Srna, Nezavisne novine, Oslobođenje); s **dvije advokaticе** (Sarajevo i Bijeljina) i s **3 eksperta i predstavnika udruženja** (Vaša prava, Transparency International BiH, Istražna komisija o radu VSTV-a). Intervjui su rađeni većinom preko online aplikacija ili telefona, pojedini face-to-face, a dio glasnogovornika pravosudnih institucija je odgovore dostavio putem maila. Pored intervjua, pregledana su **saopštenja za javnost gore navedenih pravosudnih institucija** u periodu između 15. marta i 15. maja koja su objavljena na web stranicama pravosudnih institucija, kao i objavljene mjere i odluke koje se tiču rada pravosudnih institucija tokom pandemije. Odabrane su institucije na različitim administrativnim nivoima i u različitim gradovima/entitetima. Kako bi se stekao uvid o tome koje informacije su pravosudne institucije plasirale u medije, ali i interesovanje medija za pojedine teme i predmete tokom pandemije, pregledani su medijski izvještaji o pravosudnim institucijama u periodu od 15. marta do 15. maja na **dva dnevna online portala** (Klix.ba i Nezavisne.ba).

Neka od istraživačkih pitanja su na koji način su pravosudne institucije komunicirale s javnostima odluke o donesenim mjerama u cilju suzbijanja širenja koronavirusa, da li su i na koji način pravosudne institucije objavljivale tužilačke i sudske odluke ili druge informacije tokom pandemije, na koji način se odvijala komunikacija s novinarima i advokatima, koliko su osobe za odnose s javnošću bile dostupne novinarima i odgovarale na njihove upite, kao i kojim temama u pravosuđu su novinari u ovom periodu najviše posvećivali pažnje.

Gdje je bilo dostupno, prikupljene su odluke o načinu i organizaciji rada pravosudnih institucija tokom pandemije kroz web stranice pravosudnih institucija, a dodatne informacije su dobijene kroz intervju i odgovore glasnogovornika. S obzirom na to da je istraživanje obuhvatilo mali broj pravosudnih institucija, ono se ne može smatrati reprezentativnim za cjelokupno pravosuđe u BiH, ali rezultati dobijeni u istraživanju nude uvid u komunikacijske prakse pravosudnih institucija u BiH i preporuke za njegovo poboljšanje.

U narednim dijelovima prvo ćemo se osvrnuti na način na koji su pravosudne institucije u BiH organizirale svoje rad i kako su komunicirale s medijima i javnošću, a zatim je dat kratki pregled izvještavanja medija o pravosuđu u BiH i stavovi novinara, advokata i predstavnika civilnog društva o transparentnosti rada pravosudnih institucija i njihovom iskustvu komunikacije s pravosuđem u BiH. Na kraju ćemo ponuditi preporuke za unapređenje javnog komuniciranja i transparentnosti rada pravosudnih institucija u BiH.

2. Rad pravosudnih institucija tokom pandemije

Visoko sudsko i tužilačko vijeće je 15.3.2020. izdalo Preporuke predsjednicima sudova i glavnim tužiocima u BiH o postupanju povodom epidemiološke situacije u zemlji (Covid-19) da razmotre mogućnosti otkazivanja zakazanih ročišta (sudskih i tužilačkih) u razdoblju od 16. marta do 3. aprila 2020. godine, izuzev onih za koja je zakonom propisano da su hitna ili neodložna, te mogućnosti da organiziraju posao koji osigurava nesmetan rad i zaštitu zaposlenih.^[7] Vijeće je zatim, 22.3.2020, donijelo Odluku o organizaciji rada u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini, kojom je naloženo sudovima i tužilaštvima u BiH da odlože glavne pretrase u krivičnoj materiji osim u predmetima u kojima je određen pritvor ili se traži određivanje pritvora, u kojima postoji opasnost od zastarjelosti, te u ostalim hitnim slučajevima propisanim krivičnim zakonima, a sudovima da u građanskim predmetima ocijene hitnost.^[8] Naloženo je i organizovanje rada od kuće i dežurstava sudija i tužilaca, te dežurnih službi za obavljanje administrativnih poslova.^[9] **Oba dokumenta nisu sadržavala stavke o načinu komunikacije s javnošću**, te je samo u Preporuci navedeno da je o otkazivanju zakazanih ročišta potrebno hitno obavijestiti sve učesnike u postupku.^[10] Navedeno je da je preporuku i odluku potrebno dostaviti svim rukovodiocima pravosudnih institucija.

VSTV je zatim na sjednici održanoj 30.4.2020. donio odluku o obavezi sačinjavanja plana liberalizacije mjera, obezbjeđivanju adekvatnih zaštitnih sredstava i uvođenju punog radnog vremena do 15.5.2020.^[11] Navedeno je da je ročišta moguće organizovati samo ukoliko je u prostorijama moguće obezbijediti

---

[7] VSTV, Preporuke predsjednicima sudova i glavnim tužiocima u BiH o postupanju povodom epidemiološke situacije u zemlji (COVID-19), 15.3.2020. Preporuka je objavljena na stranici VSTV-a Pravosudje.ba u sekciji saopštenja za javnost 15.3 zajedno sa Odlukom o režimu rada VSTV-a 15.3.2020. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=62917

[8] VSTV, Odluka o organizaciji rada u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini, 22.3.2020. Odluka je objavljena na stranici VSTV-a Pravosudje.ba u sekciji odluke 22.3.2020. <https://vstv.pravosudje.ba/vstv/faces/kategorije.jsp>

[9] Ibid.

[10] VSTV, Preporuke predsjednicima sudova i glavnim tužiocima u BiH o postupanju povodom epidemiološke situacije u zemlji (COVID-19), 15.3.2020.

[11] VSTV, Odluka o organizaciji rada u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini, 30.4.2020. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=63678

adekvatnu distancu, te da glavni tužioci i predsjednici sudova o poduzetim mjerama trebaju obavijestiti VSTV, ministarstva pravde, te advokatske komore i istaći jasna uputstva na ulazima u sudove i tužilaštva o načinu ponašanja svih koji ulaze u zgrade pravosudnih institucija.^[12] **Odluka nije sadržavala stavke o javnom komuniciranju, niti obavezu da se javnost obavijesti o novim mjerama.**

Prateći preporuke kriznih štabova i VSTV-a, sudovi i tužilaštva u Bosni i Hercegovini su u martu 2020. donijeli niz mjere kojima su organizirali rad u skraćenom radnom vremenu i smanjenom kapacitetu, otkazujući ročišta osim onih koja su hitna, organizirajući dežurstva i rad od kuće i ograničavajući pristup građanima zgradama sudova i tužilaštava. Krajem aprila 2020. počeli su s liberalizacijom donesenih mjera i uspostavljanjem redovnog režima rada, uz obavezno pridržavanje epidemioloških mjera, ali i zakazivanjem samo onih suđenja u kojima je moguće držati fizičku distancu.

Informacije o donesenim mjerama pojedine institucije koje su predmet ovog istraživanja nisu objavile na svojim web stranicama (Ustavni sud, Tužilaštvo Tuzlanskog kantona i Okružno javno tužilaštvo), dok su druge institucije objavile informacije o donesenim restriktivnim mjerama (većinom u sekciji aktuelnosti ili saopštenja za štampu na Pravosudje.ba), ali i informacije o tome da je u aprilu uspostavljen redovan režim rada (Sud BiH, VSTV, Tužilaštvo Federacije, Okružno javno tužilaštvo u Istočnom Sarajevu). Okružni sud u Prijedoru je, naprimjer, objavio plan liberalizacije mjera, ali ne i prvobitnu odluku o skraćenom radnom vremenu i otkazivanju ročišta izuzev onih za koje uređujući sudija ocijeni da treba održati ročište kao i predmeta za koje je zakonom propisano da su hitna ili neodložna. Okružni sud u Banjoj Luci i Općinski sud u Livnu objavili su informacije o prvobitnim restriktivnim mjerama, ali i o početku uspostave normalizacije rada na svojim web stranicama u sekciji aktuelnosti.

Informacije u objavljenim odlukama također su se međusobno razlikovale. Većina donesenih odluka sadržavala je kratke stavke o načinu organizacije rada, skraćenom radnom vremenu, organizaciji dežurstava i otkazivanju ročišta osim onih koja su hitna, ali ne i upute na koji način da se stranke, građani i novinari obavijeste o novim mjerama, odgođenim sastancima i ročištima. Pojedine odluke, kao što je odluka Federalnog tužilaštva, sadržavale su određene informacije o internoj komunikaciji, naprimjer, da su tužioci i uposlenici dostupni na mobilne telefone, ali ne i upute koje su se odnosile na javnu komunikaciju sa strankama i medijima.^[13]

---

[12] Ibid.

[13] Federalno tužilaštvo Federacije, Odluka o organizaciji rada Federalnog tužilaštva FBiH za vrijeme trajanja stanja nesreće u Federaciji BiH, 16.3.2020. <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstv/faces/>

U odluci Okružnog suda u Banjoj Luci je navedeno da se o otkazanim ročištima hitno obavijeste svi učesnici u postupku i da se odluka objavi i na oglasnoj tabli i na web stranici suda,^[14] a u odluci Okružnog suda u Prijedoru o planu liberalizacije rada je napisano da se o planu upoznaju svi učesnici u postupku, te da će on biti dostupan javnosti na web stranici suda. Od deset analiziranih pravosudnih institucija, samo je Općinski sud u Livnu uz odluke o restriktivnim mjerama i liberalizaciji rada objavio dokumente s imenima dežurnog osoblja, njihove kontakt-telefone i mailove.^[15] Donesene mjere nisu sadržavale dodatne upute o načinu organizacije rada službe za informisanje ili osoba zaduženih za odnose sa javnošću.

U narednim dijelovima predstavljeni su načini organizacije rada deset pravosudnih institucija u BiH pripremljeni na osnovu donesenih mjera i odluka dostupnih na web stranicama pravosudnih institucija i intervju/odgovora s glasnogovornicima ovih institucija.

2.1 Ustavni sud je organizovao kombinovani način rada zaposlenih (rad od kuće i rad iz kancelarije) u cilju smanjenja broja zaposlenih u zatvorenom prostoru. Sve sjednice Velikog vijeća Ustavnog suda su održavane elektronskim putem u predviđenim terminima. Ustavni sud je elektronskim putem održao i jednu plenarnu sjednicu (2. jula 2020. godine).^[16] Ustavni sud nije dio redovne sudske vlasti i odluke VSTV-a o organizaciji pravosuđa ne odnose se na rad Ustavnog suda.

[pdfservlet?sessionid=ce604ecc0e78db89812e153db24754070a238b6d4850474d875862d397583b01_e34TbxyRbNiRb40Pch4QbxmKbxr0?p_id_doc=63041](https://www.pravosudje.ba/vstvf/aces/pdfservlet?sessionid=ce604ecc0e78db89812e153db24754070a238b6d4850474d875862d397583b01_e34TbxyRbNiRb40Pch4QbxmKbxr0?p_id_doc=63041)

- [14] Okružni sud u Banjoj Luci, Odluka povodom epidemiološke situacije izazvane pojavom i širenjem COVIDA-19 (koronavirusa), 16.3.2020. https://www.pravosudje.ba/vstvf/aces/pdfservlet?p_id_doc=62940
- [15] Općinski sud u Livnu, Odluka o radu Općinskog suda u Livnu, 31.3.2020. Odluka je objavljena na stranici suda u sekciji aktuelnosti. <https://pravosudje.ba/>. Vidi, naprimjer, odluku za organizaciju rada za sedmice od 23.3.2020. https://www.pravosudje.ba/vstvf/aces/pdfservlet?p_id_doc=63095
- [16] Ustavni sud BiH, pisani odgovor, 9.9.2020.

2.2. VSTV je 15.3.2020. donio odluku o režimu rada VSTV-a povodom epidemiološke situacije,^[17] odgodio sve sastanke stalnih komisija i drugih radnih tijela VSTV-a, kao i zakazana disciplinska ročišta, testiranja i razgovore s kandidatima, izuzev sjednica VSTV-a, koje su se održavale putem audio-video konferencijskog sistema.^[18] U skladu s uputama i odlukama nadležnih organa javne vlasti i kriznih štabova, VSTV je krajem aprila ponovo uspostavio redovni režim rada.^[19]

2.3. Sud Bosne i Hercegovine je 16.3.2020. izdao naredbu o poduzimanju osam mjera, kojima je između ostalog naloženo održavanje ili eventualno otkazivanje suđenja po procjeni sudskog vijeća ili sudije, ovisno o području s kojeg dolaze stranke, broju učesnika u postupku i neophodnosti održavanja konkretnog ročišta. Uposlenicima iz rizičnih kategorija je sugerisano eventualno otvaranje bolovanja, a radno vrijeme je modifikovano sa 8–16 sati na 8.30–15.30 sati. U Sudu BiH su bili mogući ulasci po tri posjetioca istovremeno, o čemu je vodila računa Sudska policija BiH.^[20] Kako navode iz suda, stranke su mogle poštom ili lično dostavljati podneske, a na ulazu u zgradu je obezbijeđeno mjerenje temperature, kao i zaštitne maske i sredstva za dezinfekciju. Sudije i osoblje suda su upućeni na rad od kuće, uz istovremeno obezbjeđenje dežurnih sudija (za radnje koje ne trpe odlaganje) i osoblja u zgradi suda.^[21] Broj ročišta je sveden na suđenja koja ne trpe odlaganja, koje su se u najvećoj mjeri odnosila na pritvorska ročišta i ekstradiciju.^[22] Donošenjem odluke o popuštanju mjera nametnutih zbog suzbijanja širenja koronavirusa, Sud BiH je počeo sa zakazivanjem pojedinih suđenja, ali suđenja s velikim brojem optuženih se ne vode.^[23]

---

[17] VSTV, Odluka o režimu rada VSTV-a BiH povodom epidemiološke situacije u zemlji (COVID-19), 15.3.2020. Odluka je objavljena 15.3.2020. na stranici VSTV-a Pravosudje.ba u sekciji saopštenja za javnost zajedno sa Preporukom 15.3.2020. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=62916

[18] VSTV, pisani odgovor, 22.9.2020.

[19] Ibid. Nije bilo obavijesti o ponovo uspostavljenom radu VSTV-a na web stranici.

[20] Sud BiH, Naredba, 16.3.2020. Naredba je objavljena na stranici suda sudbih.gov.ba 16.3.2020. u sekciji vijesti. <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/n-a-r-e-d-b-a-21358>

[21] Sud BiH, pisani odgovor, 9.9.2020.

[22] Ibid.

[23] Ibid. Odluka o popuštanju mjera i normalizaciji rada suda nije objavljena na web stranici.

2.4. Rad zaposlenih u **Republičkom javnom tužilaštvu**, kako navode iz ovog tužilaštva, u periodu od marta do kraja aprila odvijao se na način da se uspostavio minimalan proces rada. U jednoj kancelariji boravio je po jedan zaposleni, a dio zaposlenih svoje poslove obavljali su od kuće. Komunikacija se uglavnom obavljala putem e-maila i telefona, a sva pismena dostavljala su se putem pošte. Radno vrijeme bilo je skraćeno, što je, kako navode iz tužilaštva, bilo istaknuto na vidnom mjestu i dostupno osobama koje su dolazile u kontakt s tužilaštvom. Kolegij tužilaštva održavao se jednom nedeljno, a dežurni tužilac, daktilograf i vozač bili su stalno na raspolaganju. Sva zakazana ispitivanja, saslušanja stranaka i druge vrste istražnih radnji koje nisu bile hitne prirode odlagane su do daljnjeg.^[24]

Početak maja počela je normalizacija rada, uspostavljeno je puno radno vrijeme i svi zaposleni redovno dolaze na posao uz održavanje fizičke distance. Kako navode iz tužilaštva, redovno se vrši dezinfekcija svih prostorija, a izvršena je nabavka dezinfekcionih sredstava kao i nabavka zaštitnih maski i svi zaposleni dužni su da ih nose. Izvršena je nabavka aparata za mjerenje temperature i isti se koristi za sve koji ulaze u zgradu tužilaštva.^[25]

2.5. Federalno tužilaštvo FBiH je 17.3.2020. donijelo odluku da će se za vrijeme trajanja stanja nesreće u Federaciji BiH rad organizovati na način da će se provoditi i izvršavati samo najnužniji, hitni predmeti. U objavljenoj odluci je detaljno definisan način rada Odjela administracije, rada pisarnice i Kabineta glavnog tužioca, broj prisutnog osoblja, te organizacija rada Tužilačkog odjela. Odluka je nalagala da su svi tužioci i uposlenici dostupni na mobilne telefone, da dežurni tužioci ocijene hitnost postupka, da federalni tužioci pregledaju i ažuriraju svoje predmete, obavještavajući pisarnicu gdje se nalaze spisi kroz TCMS sistem. Skraćeno je radno vrijeme na period od 9 do 14 sati, a naloženo je da se prijem pošte i stranaka svede na najmanju moguću mjeru. U odluci dio koji se odnosi na raspored dežurstava federalnih tužilaca i organizaciju rada administrativnog odjela je anonimiziran.^[26]

[24] Republičko javno tužilaštvo, pisani odgovor, 24. 9. 2020. Donesene mjere nisu objavljene na stranici tužilaštva.

[25] Ibid.

[26] Federalno tužilaštvo Federacije, Odluka o organizaciji rada Federalnog tužilaštva FBiH za vrijeme trajanja stanja nesreće u Federaciji BiH, 16. 3. 2020. Odluka je objavljena na web

2.6. Tužilaštvo Tuzlanskog kantona je, prateći preporuke VSTV-a i kriznih štabova, donijelo nekoliko odluka o radu (ili izmjena i dopuna) kojima je reduciran rad tužilaštva i organizovane dežure tužioca koji su radili na svim predmetima, primali određene akte i raspoređivali ih na rad tužiocima koji su radili od kuće. Prioriteti su bili rad na hitnim predmetima (pritvorske procedure, u kojima se predlažu pritvori nadležnim sudovima i produženja pritvora za teška počinjena krivična djela) i predmeti s hitnim rokovima (žalbe, rješenja o produženjima pritvora), određena ročišta i glavni pretresi u predmetima gdje može doći do zastare krivičnog gonjenja. Tužilaštvo je nakon dva mjeseca nastavilo raditi u punom kapacitetu i trenutno se vodi veliki broj suđenja i istražnih ročišta.^[27]

2.7. Glavni tužilac **Okružnog javnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu** je 23.3.2020. donio odluku kojom se skraćuje radno vrijeme na period od 8 do 12 sati tokom kojeg će raditi dežurni tužioci i osoblje nužno za obavljanje administrativnih poslova. Zabranjen je bio ulaz svim strankama, a pravna i fizička lica su upućena da podneske upućuju putem pošte. Ulaz je bio dozvoljen samo poštanskim službenicima i policijskim službenicima samo u prethodnom dogovoru s dežurnim tužiocem putem dežurnog telefona. Naloženo je da će se rad svih uposlenika odvijati na način da minimalno 80% uposlenika radi od kuće po rasporedu koji odrede glavni tužilac i sekretar tužilaštva.^[28] U maju je ponovo uspostavljen regularan način rada.^[29]

stranici tužilaštva Pravosudje.ba u sekciji vijesti. https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?sessionId=ce604ecc0e78db89812e153db24754070a238b6d4850474d875862d397583b01e34TbxyRbNiRb40Pch4QbxmKbxr0?p_id_doc=63041. Tužilaštvo nije objavilo odluku o liberalizaciji mjera.

[27] Admir Arnautović, stručni savjetnik za odnose sa javnošću, Tužilaštvo Tuzlanskog kantona, Zoom intervju, 10.9.2020. Odluke o mjerama nisu objavljene na web stranici tužilaštva, ali su dostavljene na upit istraživača.

[28] Okružno tužilaštvo u Istočnom Sarajevu, Odluka, 23.3.2020. Odluka je objavljena na portalu Pravosudje.ba, 7.4.2020, u sekciji aktuelnosti. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=63302. Plan liberalizacije mjera nije objavljen na web stranici tužilaštva.

[29] Neven Kramer, sekretar Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu, telefonski intervju, 8.9.2020.

2.8. Okružni sud u Prijedoru je 16.3.2020. donio odluku da se otkazu sva zakazana ročišta izuzev onih predmeta za koje uređujući sudija ocijeni da treba održati ročište kao i predmeta za koje je zakonom propisano da su hitna ili neodložna (pritivorski predmeti, predmeti u kojim već teku rasprave, a odlaganje bi izazvalo neotklonjive posljedice), da se skрати radno vrijeme na period od 9 do 13 sati, da se kontakti sa strankama svedu na najmanju moguću mjeru, a koje podneske trebaju slati isključivo putem pošte, da zaposlenici ne koriste pauze van zgrade i da su izlasci dozvoljeni samo za hitne potrebe. ^[30]

Sud je 5.5.2020. donio plan liberalizacije mjera u kojem se nalaže poduzimanje epidemioloških mjera, mjerenje temperature prilikom ulaska u zgradu, redovna dezinfekcija, obavezne maske i socijalna distanca, puno radno vrijeme od 7 do 15 sati, omogućen rad od kuće sudijama i zaposlenicima koji dolaze javnim prijevozom (dok javni prijevoz ne profunkcioniše). Ročišta je moguće zakazati samo u prostorijama u kojima je moguće obezbijediti adekvatnu socijalnu distancu, vodeći računa o hitnosti predmeta, starosti predmeta, te broju učesnika u postupku. Licima smještenim u pritvorskim jedinicama kazneno-popravnih ustanova u Republici Srpskoj zabranjena je posjeta članova porodica i drugih lica osim posjeta branioca. Prema ovoj odluci i dalje sa savjetuje da stranke podneske dostavljaju putem pošte, a navedeno da će se sa ovim planom upoznati svi učesnici u postupku (stranke, advokati, Pravobranilaštvo RS-a), te da će biti dostupan i javnosti na web stranici Okružnog suda u Prijedoru. ^[31]

[30] Okružni sud u Prijedoru, Odluka, 16.3.2020. Odluka je dostavljena putem e-pošte.

[31] Okružni sud u Prijedoru, Plan liberalizacije mjera vezanih za pandemiju COVIDA-19 (koronavirusa), 5.5.2020. Plan je dostavljen na e-mail, ali i objavljen na portalu Pravosudje.ba u sekciji aktuelnosti. <https://oksud-prijedor.pravosudje.ba/>

2.9. Okružni sud u Banjoj Luci je 16.3.2020. donio odluku kojom se, između ostalog, otkazuju sva ročišta izuzev onih kojima je zakonom propisano da su hitne ili neodložne prirode, skraćuje radno vrijeme na period od 9 do 13 sati, određuje da će se prijem i otprema pismena vršiti isključivo putem pošte, upućuju svi zaposleni u sudu koji imaju teške ili hronične bolesti na rad od kuće.^[32] U odluci je navedeno da su obustavljene sve posjete pritvorenim licima u pritvorskim jedinicama kazneno-popravnih ustanova osim za posjete branilaca pritvorenih lica. Sud je 4.5.2020. donio odluku u cilju postepene liberalizacija radnih procesa, te uveo novo radno vrijeme od 8.30 do 15.30 časova i naveo da se mogu održavati glavni pretresi, usmene rasprave i ročišta u predmetima hitne prirode tokom kojih se s obzirom na broj učesnika može obezbijediti socijalna distanca od dva metra. U ovoj odluci je navedeno da će o zakazivanju glavnih pretresa, usmenih rasprava i ročišta odmah biti istaknuta obavijest na zvaničnoj web stranici Okružnog suda u Banjoj Luci, te će se pisana obavijest uputiti i nadležnim tužilaštvima, Advokatskoj komori Republike Srpske, Pravobranilaštvu Republike Srpske i Kazneno-popravnom zavodu Tunjice – Banja Luka. Navedeno je i da sudija ili predsjednik vijeća može u cilju sprečavanja širenja koronavirusa i postepene i kontrolisane liberalizacije radnih procesa na ročištu ograničiti ili privremeno, djelimično ili u cijelosti isključiti prisustvo javnosti. Također je navedeno da se jasna uputstva o organizaciji rada suda i o načinu ponašanja svih koji ulaze u zgradu suda istaknu na glavnom i sporednom ulazu u sud.^[33]

2.10. Općinski sud u Livnu je 17.3.2020. izdao detaljne upute o provođenju mjera zaštite u zgradi Općinskog suda u Livnu kao i u odjeljenjima suda u Tomislav-Gradu i Drvaru u kojima je navedeno vrijeme i način rada pisarnice, registra privrednih subjekata, izdavanje potvrda i uvjerenja. Precizirao je, naprimjer, u koje vrijeme i na koji način osobe mogu pristupiti sudu i njenim odjeljenjima, pisarnici, registru privrednih subjekata, kad je izdavanje potvrda/uvjerenja, objavio brojeve telefona i e-mailove putem kojih stranke mogu ostvariti kontakt s odjeljenjima, načine slanja potvrda i izvoda iz sudskog registra.^[34]

[32] Okružni sud u Banjoj Luci, Odluka povodom epidemiološke situacije izazvane pojavom i širenjem COVIDA-19 (koronavirus), 16.3.2020. Odluka je 16.3. objavljena na web stranici suda u sekciji aktuelnosti. https://www.pravosudje.ba/lvstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=62940

[33] Okružni sud u Banjoj Luci, Odluka o organizaciji rada Okružnog suda u Banjoj Luci, počev od dana 4.5.2020. godine, pa nadalje, do donošenja drugačije odluke. Odluka je objavljena na web stranici suda u sekciji aktuelnosti. <https://www.pravosudje.ba/>

[34] Općinski sud u Livnu, Obavijest o provođenju mjera zaštite od koronavirusa u Općinskom sudu u Livnu i

Općinski sud u Livnu je 28.4.2020. godine donio Odluku kojom se određuje skraćeno radno vrijeme suda od 9 do 14 sati i određuju dežure sudaca i djelatnika suda.^[35] Odlukom je određeno da se strankama dozvoljava ulazak u zgradu suda u hitnim i neodloživim situacijama uz prethodnu najavu dežurnom portiru. Objavljeni su i dokumenti u kojima su navedeni dežurni suci i daktilografi i organizacija rada dežurnih službi Općinskog suda u Livnu kao i u odjeljenjima suda u Tomislav-Gradu i Drvaru s imenima dežurnih referenata, upisničara i tajnika, te njihovim telefonskim i e-mail kontaktima. Ovi dokumenti objavljuvani su svake sedmice. Za svaku odluku je naznačeno da će se objaviti i na web stranici suda i oglasnoj ploči. Kako navode iz suda, o svim odlukama stranke su obaviještene putem službene stranice, lokalnog radija i portala.^[36] Sud je 5.5.2020. donio novu odluku o organizaciji rada u cilju postupne normalizacije rada kojim se povećava broj radno angažovanih sudaca i drugih djelatnika, započinje sa zakazivanjem ročišta, vodeći računa o hitnosti, načinu održavanja suđenja u sudnici i načinu uspostavljanja rasporeda suđenja. Navedeno je da se sa strankama korespondencija obavlja i dalje pisanim putem ili putem telefona, a da je popis svih službenih djelatnika po odjeljenjima javno dostupan na službenim vratima i na web stranici suda. Također je navedeno da se putem medija i web portala pozovu građani da razmisle o okončanju predmeta pred sudom putem instituta sudske nagodbe i mirnog rješavanja spora. Objavljen je i raspored rada i imena i kontakti djelatnika.^[37]

odjeljenjima suda, 17.3.2020. Obavijest je sa popratnim dokumentima za svako odjeljenje obavljeno na stranici suda u sekciji aktuelnosti. <https://pravosudje.ba/>. Vidi naprimjer za pisarnicu: https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=62972

[35] Općinski sud u Livnu, Odluka o radu Općinskog suda u Livnu, 31.3.2020. Odluka je objavljena na stranici suda u sekciji aktuelnosti. <https://pravosudje.ba/>. Vidi, naprimjer, odluku za organizaciju rada za sedmice od 23.3.2020. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=63095

[36] Marija Vila Robović, tajnik suda, Općinski sud u Livnu, telefonski intervju, 10.9.2020.

[37] Općinski sud u Livnu, Odluka o organizaciji Općinskog suda, 6.5.2020. Odluka je objavljena na stranici suda u sekciji aktuelnosti. Vidjeti npr. : https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=63806

3. Javna komunikacija pravosudnih institucija tokom pandemije i stavovi glasnogovornika

Pravosudne institucije tokom pandemije nisu u značajnoj mjeri promijenile način komuniciranja i rad s medijima. Ograničen rad i otkazana ročišta donijeli su i smanjen broj informacija koje su institucije mogle plasirati u javnost.

Intervjuisani glasnogovornici pravosudnih institucija većinom navode da donesene mjere u cilju sprečavanja širenja pandemije Covida-19 u pravosudnim institucijama BiH nisu značajno uticale na javnu komunikaciju suda i rad s medijima. Iz Federalnog tužilaštva i Tužilaštva Tuzlanskog kantona navode da je rad osoba za odnose s javnošću bio otežan tokom prvih nekoliko sedmica rada od kuće kada je pristup zvaničnim dokumentima bio ograničen. Većina pravosudnih institucija je tokom pandemije s medijima komunicirala putem interneta (web stranica, mail, Skype) ili telefona – što je praksa bila i prije pandemije – a samo pojedini su davali izjave i organizirali brifinge, te s medijima komunicirali i putem Viber grupa (glasnogovornik Tužilaštva Tuzlanskog kantona) ili su saopštenja slali i lokalnim radijskim stanicama i web portalima (sekretarica Općinskog suda Livno). Nisu se organizirale press konferencije i većinom nisu se zakazivali face-to-face intervjui, već su se koristile internet-aplikacije. Broj vijesti i saopštenja za javnost koje su analizirani sudovi i tužilaštva objavili u periodu od 15. marta do 15. maja je različit i varira od 1 do 15. Najviše saopštenja objavio je Okružni sud u Banjoj Luci (15), od kojih su se sedam odnosila na rad suda tokom pandemije, a šest saopštenja je bilo o ukidanju, određivanju ili produžavanju pritvora. Jedino je ovaj sud u navedenom periodu objavio saopštenje za javnost o zakazanim ročištima. Čak četiri pravosudne institucije su u periodu od dva mjeseca objavile samo po jednu vijest/saopštenje za javnost (Republičko javno tužilaštvo, Tužilaštvo Tuzlanskog kantona, Okružno javno tužilaštvo u Istočnom Sarajevu, Okružni sud u Prijedoru), a nijedna od analiziranih pravosudnih institucija tokom pandemije nije izdala posebne uputa za novinare.

U narednim dijelovima ćemo predstaviti na koji način su se odvijali odnosi sa medijima tokom pandemije za svaku od deset analiziranih pravosudnih institucija.

3.1. Iz **Ustavnog suda BiH** navode da donesene mjere nisu imale uticaj na javne komunikacije suda i rad sa medijima, te je sud u novim okolnostima nastavio saradnju i komunikaciju sa svim medijima. Sud je nastavio sa praksom objavljivanja dnevnih redova sjednica i nakon svake održane sjednice, koje su u prvim mjesecima pandemije održavane elektronskim putem, saopštenja za javnost sa donesenim odlukama (radi ilustracije). U periodu od 15. marta do 15. maja sud je održao četiri sjednice, a objavio je i tri novosti od kojih jedno saopštenje za javnost o prestanku mandata jednog međunarodnog sudije, stupanju na dužnost novog i obavijest za medije o sastanku predsjednika regionalnih ustavnih sudova. Predsjednik Ustavnog suda je u periodu pandemije imao nekoliko intervju-a s raznim medijima u vezi aktuelnih predmeta koji su bili na rješavanju pred Ustavnim sudom ili o pitanjima koja su bila aktuelna i u vezi s radom Ustavnog suda. Sud je tokom pandemije dobijao i upite novinara u vezi s aktuelnim predmetima na koje je davao odgovore. ^[38]

3.2. **VSTV** je javnost o odlukama VSTV-a BiH za rad pravosudnih institucija tokom pandemije obavještavao putem saopštenja za javnost, web stranice institucije i društvene mreže Facebook. ^[39] VSTV je u periodu od 15. marta do 15. maja izdao 13 saopštenja koja su se odnosila, između ostalog, na zaključke nekoliko telefonskih sjednica i sastanaka na kojima je donesena odluka da je postupanje u krivičnim predmetima protiv zdravlja stanovništva apsolutni prioritet svih pravosudnih institucija u BiH, te odluka o pokretanju inicijative za donošenje interventnog Propisa o privremenim mjerama u pravosudnim organima u BiH, o izradi inicijative o online suđenju, i zaključak o potrebi pojačanog praćenja svih javnih nabavki tokom pandemije. Na osnovu informacije sa stranice Pravosudje.ba VSTV je od 15. marta do 15. maja održao šest telefonskih sjednica i dvije elektronske nakon što je usvojen pravilnik o održavanju elektronskih sjednica. VSTV je tokom pandemije objavljivao raspored sjednica kao i zaključke na web stranici Pravosudje.ba, ali ne i zapisnike (posljednji je objavljen krajem 2019.), a samo je za nekoliko sjednica izdao saopćenja za javnost. Na web stranici VSTV-a objavljene su upute za zahtjev za medijsko praćenje, indeks-registar informacija, vodič za pristup informacijama, ali nisu bile izdane posebne upute za medije tokom pandemije.

[38] Ustavni sud BiH, pisani odgovor, 9.9.2020.

[39] VSTV, pisani odgovor, 22.9.2020.

Iz VSTV-a navode da su standardni upiti novinara rješavani putem elektronske pošte, što je bila praksa i prije pandemije, ali da se od sredine marta pa do sredine septembra 2020. godine većina razgovora/intervjua obavljala pisanim putem, putem telefona ili preko odgovarajućih internet- servisa koji omogućavaju živo javljanje. Intervjui face-to-face nisu zakazivani, a predsjednik VSTV-a BiH je putem internet-aplikacija u više navrata dao intervju novinarima. Novinari nisu mogli pratiti telefonske i elektronske sjednice VSTV-a, ali nakon popuštanja mjera u junu 2020. sjednice su se nastavile održavati u prostorijama institucije koje su novinari mogli kao i prije pandemije pratiti u posebnoj prostoriji putem videolinka, uz slanje zahtjeva za praćenje i uz propisane epidemiološke mjere i držanje socijalne distance. U periodu pandemije, snimatelji i fotografi mogli su uzimati kadrove u sali u kojoj su smješteni članovi Vijeća tokom sjednica. ^[40] Komunikacija između VSTV-a i sudova se odvijala elektronskim putem i putem platforme Webex, te iz VSTV-a navode da u pogledu navedenog nije bilo zastoja niti smetnji. ^[41]

3.3. Sud Bosne i Hercegovine je naredbu o novim mjerama i saopštenje za javnost objavio na web stranici suda, koje je poslao medijima i drugim zainteresovanim stranama čije su adrese uključene u mailing-liste Odjeljenja za informisanje javnosti i saradnju sa zajednicom Suda BiH. ^[42] Kako navode, komuniciranje suda sa javnošću i rad sa medijima se nisu mnogo razlikovali u odnosu na prethodni period i kažu da nije bilo prepreka u komunikaciji. Navode da je sud i dalje primao, obrađivao i realizirao upite medija putem e-maila. ^[43] Sud je nastavio s praksom da distribuira saopštenja za javnost u vezi s aktivnostima suda i fazama iz postupaka (potvrđene optužnice, ukinut pritvor, određen pritvor i sl.) i izvještaje o sedmičnim aktivnostima koji se svakog petka šalje medijima i drugim zainteresovanim stranama, te takođe objavljuju na web stranici. ^[44]

[40] Ibid.

[41] Ibid.

[42] Sud BiH, pisani odgovor, 9.9.2020.

[43] Sud BiH, pisani odgovor, 9.9.2020. U periodu od početka epidemije do danas, 7.9.2020, primljeno je ukupno 320 zahtjeva.

[44] U navedenim izvještajima se dostavljaju informacije o aktivnostima provedenim pred Odjelom I, Odjelom II i Odjelom III Krivičnog i Apelacionog odjeljenja Suda BiH, te se daju najave o ročištima u sedmici koja slijedi.

U periodu od 15.3.2020. do 15.5.2020. na web stranici suda je objavljeno 12 saopštenja, koja su se najviše odnosile na potvrđene optužnice (5). Sud BiH je izdao i obavještenje za svjedoke koji su bili pozvani, pa opozvani na predmetima koji se vode pred Sudom Bosne i Hercegovine, da će zbog novonastale situacije biti obaviješteni na vrijeme o novom datumu svjedočenja putem telefona, a potom i službeno, putem poziva Suda BiH. Naznačeno je i da svjedoci van BiH pitanja mogu poslati SMS porukom ili Viber porukom na dežurne mobilne telefone koji su naznačeni u saopštenju ili e-mailom.^[45]

Sud BiH ima objavljenje smjernice za novinare, praćenje suđenja, pristup informacijama, raspored suđenja, objavljene formulare za zahtjev za intervju i audio-video zapis.

3.4. Iz **Republičkog javnog tužilaštva** navode da se komunikacija s medijima od početka pandemije odvijala bez značajnih poteškoća. Navode da je osoba zadužena za odnose s javnošću bila dostupna i na sve zahtjeve za pristup informacijama odgovaralo se u zakonom određenom roku. Iako tužilaštvo nema komunikacijsku strategiju niti smjernice za krizno komuniciranje, iz tužilaštva govore da se komunikacija odvija po utvrđenoj relaciji glavni tužilac (zamjenik glavnog tužioca) – postupajući tužilac – portparol i sve informacije koje izlaze iz tužilaštva moraju biti odobrene od strane glavnog tužioca. U slučajevima komuniciranja koje se mogu kvalifikovati kao krizna, sve informacije su proizvod usaglašenosti na nivou tima (glavni tužilac / zamjenik glavnog tužioca/ – postupajući tužilac – glasnogovornik). Informacije najčešće saopštava glasnogovornik putem brifinga ili saopštenja za javnost, a kada se procijeni potrebnim, organizuju se i konferencije za novinare, koje tokom pandemije nisu održavane. Tokom pandemije, komunikacija s medijima se odvijala elektronskom poštom i telefonom, a kako navode, tužilaštvo je objavljivalo saopštenja za javnost o aktivnostima tužilaštva. U periodu od 15. marta do 15. maja objavljeno je samo jedno saopštenje za javnost o određivanju jedne mjere pritvora. Tužilaštvo ima objavljen vodič za pristup informacijama, indeks-registar i ime kontakt-osobe za odnose sa javnošću.^[46]

[45] Sud BiH, Obavještenje za svjedoke, 6.4.2020. <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/obavjetenje-za-svjedoke-suda-bosne-i-hercegovine-21364>

[46] Republičko javno tužilaštvo, pisani odgovor, 24.9.2020.

3.5. Federalno tužilaštvo je tokom pandemije s medijima komuniciralo putem saopštenja, telefona, Skypea i Zooma. Glasnogovornica navodi da su najveće prepreke bile u prvim sedmicama tokom kojih je organizovan rad od kuće zbog čega je pristup dokumentima bio otežan, ali su rađena dežurstva osoblja koje je slalo dokumente. ^[47] Navodi da se tužilaštvo pridržava Smjernice VSTV-a za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama i da imaju uhodan krizni tim i koriste smjernice za krizno komuniciranja koje su pripremljene u okviru USAID projekta. U periodu od 15. marta do 15. maja na stranici Federalnog tužilaštva je objavljeno pet saopštenja za javnost među kojima i upozorenje građanima i institucijama povodom pandemije izazvane koronavirusom da se bezuslovno pridržavaju propisa i naredbi koje provode nadležni organi u cilju sprečavanja i suzbijanja virusa, te da suprotno tome čine krivična djela koja mogu biti sankcionisana. Tužilaštvo je posebno upozorilo korisnike društvenih mreža da se krajnje odgovorno ponašaju, s obzirom na to da su se počele pojavljivati lažne poruke o koronavirusu, koje izazivaju strah i paniku među stanovništvom, te apelovalo na građane i predstavnike pojedinih online i štampanih medija da ne dijele nepouzdana i neprovjerene informacije. ^[48] Tužilaštvo je objavilo i izvještaj o provedenim nabavkama u sklopu provođenja preventivnih mjera protiv koronavirusa. Tužilaštvo ima objavljenu Strategiju za odnose s javnošću, vodič za pristup informacijama i ime i kontakt-osobe zadužene za odnose s javnošću.

---

[47] Nina Hadžihajdarević, glasnogovornica Federalnog tužilaštva Federacija BiH, telefonski intervju, 14.9.2020.

[48] Federalno tužilaštvo FBiH, *Upozorenje građanima i institucijama povodom pandemije izazvane koronavirusom*, 18.3.2020.

3.6. Tužilaštvo Tuzlanskog kantona ima usvojenu komunikacijsku strategiju koja se redovno revidira. U novonastaloj situaciji, kako navode iz tužilaštva, prilikom komuniciranja s medijima vodili su se iskustvima iz prethodnih kriznih perioda, kao što su bili protesti građana 2014. godine. Glasnogovornik tužilaštva navodi da je u prvim sedmicama rad bio otežan jer su radili od kuće i nisu im svi dokumenti bili dostupni, ali nakon toga ponovo je počeo raditi iz tužilaštva. Komunikacija s medijima se odvijala svakodnevno, glasnogovornik je odgovarao na upite, uključivali su se u televizijske emisije, slao je informacije putem Viber grupa, a organizovali su se i brifinzi i davanje izjava koji su i ranije bila praksa tužilaštva, a koji su se tokom pandemije uglavnom odvijali ispred tužilaštva.^[49] U periodu od 15. marta do 15. maja objavljeno je jedno saopštenje za medije o određivanju jednomjesečnog pritvora za dva lica. Tužilaštvo na web stranici ima objavljenu strategiju za odnose s javnošću, vodič za zahtjev za pristup informacijama i ime kontakt-osobe za odnose sa javnošću.

3.7. Iz Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu navode da nije bilo velikih prepreka u komunikaciji s medijima i javnošću jer se komunikacija uglavnom odvijala putem interneta, web stranice i telefona, ali da je bilo smanjeno davanje izjava i broj objava zbog ograničenog rada tužilaštva. Sekretar tužilaštva kaže da je jedina prepreka u javnoj komunikaciji bila ta što građani određeno vrijeme nisu imale pristup prostorijama suda i podneske su slali poštom.^[50] Govori da su tužilaštva upoznata s kriznim komuniciranjem i da većina ima krizne timove, ali kaže da je nedostatak u ljudskim kapacitetima. Dodatni problem je što u tužilaštvima u RS-u i pojedininim u Federaciji sekretari obavljaju posao osoba za odnose sa javnošću, što otežava rad.^[51] Tužilaštvo je u periodu od 15. marta do 15. maja objavilo jedno saopštenje za medije i to odluku o donesenim mjerama u cilju sprečavanja širenja koronavirusa. Tužilaštvo ima objavljen vodič za pristup informacijama, indeks-registar o raspoloživim informacijama i kontakt/ime osobe za odnose s javnošću.

[49] Admir Arnautović, stručni savjetnik za odnose sa javnošću, Zoom intervju, 10.9.2020.

[50] Neven Kramer, sekretar Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu, telefonski intervju, 8.9.2020.

[51] Ibid.

3.8. Iz **Okružnog suda u Prijedoru** govore da pandemija nije negativno uticala na komunikaciju s medijima, s obzirom na to da sud s medijima komunicira telefonskim putem i preko e-mail upita. Sud u skladu sa Pravilnikom o načinu objavljivanja odluka na web stranici Okružnog suda objavljuje sve važnije odluke i saopštenja na internet-stranici. ^[52] Tokom pandemije iz Suda govore da nisu slali saopštenja za medije niti su davali intervjue, a u navedenom periodu imali su jedan zahtjev za pristup informacijama i jedan upit novinara u vezi novonastale situacije.^[53] U periodu od 15. marta do 15. maja sud je objavio informaciju o planu liberalizacije mjera za pandemiju Covida-19. Sud ima objavljen kontakt i ime osobe zadužene za odnose sa javnošću i Zakon o slobodi pristupa informacijama (ZOSPI).

3.9. Iz **Okružnog suda u Banjoj Luci** govore da su na sve upite i zahtjeve građana i novinara odgovarali, ali da je zbog smanjenog broja ročišta interesovanje novinara za rad suda bio manji. Sve odluke u vezi s radom suda su objavljene na web stranici suda kao i na ulaznim vratima suda. S obzirom da su se održavala pojedina ročišta hitne prirode u krivičnim predmetima (određivanje pritvora, produženje pritvora), obavijesti o ovim predmetima su postavljane na web stranici, kao i obavijesti o ponovo zakazanim ročištima.^[54] U periodu od 15. marta do 15. maja objavljeno je 15 saopštenja od kojih su se sedam odnosila na rad suda tokom pandemije, a šest na ukidanje, određivanje ili produžavanje pritvora. Sud je objavio i saopštenje za javnost o zakazanim ročištima i Protokol o obaveznom provođenju mjera zaštite prema učesnicima u postupcima u pritvorskim krivičnim predmetima, kojim je regulisan način ulaska osumnjičenih u zgradu, ali i, naprimjer, mogućnost da se saslušanje svjedoka, vještaka i drugih učesnika u postupku vrši putem videolinka. ^[55] Sud ima objavljen plan za odnose sa javnošću i informisanje o sudu i Plan interne i eksterne komunikacije. Na web stranici suda je objavljen zahtjev za pristup informacijama i ime kontakt-osobe za odnose sa javnošću.

---

[52] Okružni sud u Prijedoru, pisani odgovor, 8.9.2020.

[53] Ibid.

[54] Slavica Divjak, Okružni sud u Banjoj Luci, Zoom intervju, 14.9.2020.

[55] Okružni sud u Banjoj Luci, Protokol o obaveznom provođenju mjera zaštite prema učesnicima u postupcima u pritvorskim krivičnim predmetima, aktuelnosti, 6.4.2020. https://www.pravosudje.ba/vstvl/faces/pdfservlet?p_id_doc=64304

3.10. Iz **Općinskog suda Livno** navode da su odluke o radu suda objavljivali na službenoj web stranici, te putem lokalnih medija iako nije bilo velikog interesovanja za rad suda. Glasnogovornica kaže da je slala saopštenja radiopostajama i web stranicama, a s obzirom na mali broj medija u Livnu, novinari su je često direktno kontaktirali putem telefona ili maila.^[56] Sud je u periodu od 15. marta do 15. maja objavio tri saopštenja na web stranici i tiču se rada suda tokom pandemije. Sud nema strategiju komuniciranja, ali ima objavljen Zakon o slobodi pristupa informacijama i ime kontakt-osobe za odnose s javnošću.

---

[56] Marija Vila Robović, tajnik suda, Općinski sud u Livnu, telefonski intervju, 10.9.2020.

4. Izvještavanje medija o radu pravosudnih institucija

Ograničen rad i otkazana ročišta donijeli su i smanjenu zainteresiranost medija za informacije koje se tiču rada pravosuđa. Glasnogovornici pravosudnih institucija potvrđuju da su mediji tokom pandemije bili manje zainteresirani za informacije o predmetima i njihovom radu, naročito tokom prvih mjeseci kada je Covid-19 bio u fokusu svih vijesti.

Iz VSTV-a navode da je broj upita bio znatno manji u odnosu na prošlu godinu: od 1. marta do 15. septembra 2019. godine broj upita je bio 145, dok je u istom periodu 2020. godine bio 61. Broj zahtjeva po Zakonu o slobodi pristupa informacija je od 1. marta do 15. septembra 2019. godine bio 57 zahtjeva, od kojih četiri žalbe, dok je u istom periodu 2020. godine bio 37 zahtjeva, od kojih dvije žalbe.^[57]

Kako navode glasnogovornici, predmeti koji su se najviše pratili su bili oni u vezi sa pandemijom (npr. pred Sudom BiH Rajo Kikić i Fadil Novalić)^[58] i javnim nabavkama (Republičko javno tužilaštvo),^[59] zatim predmeti terorizma i djela povezanih s terorizmom (Sud BiH), razna krivična djela i ratni zločini.

Tokom pandemije mediji su pratili i objavljivali saopštenja za medije i ostale informacije pravosudnih institucija u BiH. Na dva bh. online medija (Klix.ba i Nezavisne.com) u periodu od 15. marta do 15. maja 2020. objavljeno je 106 vijesti o predmetima i istražnim radnjama sudova i tužilaštava u BiH: obustavljenim istragama, podignutim optužnicama, otvorenim predmetima (naročito zbog koronavirusa), produženim pritvorima, potvrđenim optužnicama i slično. Najveći broj vijesti tiče se Tužilaštva BiH, Suda BiH, Okružnog suda u Banjoj Luci, Okružnog tužilaštva u Banjoj Luci, Tužilaštva HNK, Kantonalnog suda u Sarajevu itd. Ukupno 73 članka imaju jasno naveden izvor, a izvori su najvećim dijelom saopštenja za javnost pravosudnih institucija ili glasnogovornici, tužioci, advokati i sudije. Većina vijesti je u formi kratkih izvještaja/saopštenja bez detaljnijih istraživanja i analiza.

U ovom periodu pronađeno je i 16 članaka koji se odnose na rad sudova/tužilaštava tokom pandemije. Izvori su najvećim dijelom saopštenja za javnost VSTV-a, Suda

---

[57] VSTV, pisani odgovor, 24.9.2020.

[58] Sud BiH, pisani odgovor, 9.9.2020.

[59] Republičko javno tužilaštvo, pisani odgovor, 24.9.2020.

BiH, Tužilaštva BiH, Federalnog tužilaštva i Ustavnog suda BiH, Kantonalnog suda u Sarajevu, ali za pojedine vijesti/informacije korišteni su kao izvori pojedinci uposleni u tim institucijama: Zlatko Knežević, predsjednik Ustavnog suda BiH, Milan Tegeltija, predsjednik VSTV-a i Amila-Mimica Kunosić, član VSTV-a, Bojan Stević, predsjednik Okružnog suda u Trebinju, Ranko Debevec, predsjednik Suda BiH.

Među ovim člancima mediji su prenijeli preporuku VSTV-a za novu organizaciju rada sudova i tužilaštava zbog pandemije,^[60] informacije iz Suda BiH o odluci o promjenama u radu,^[61] otkazivanju ročišta u Kantonu Sarajevo,^[62] najavi telefonske sjednice VSTV-a,^[63] održanoj elektronskoj sjednici Ustavnog suda,^[64] obavještenje VSTV-a o izradi inicijative online suđenja^[65] i slično. Svi članci su u formi prenesenih saopštenja za javnost ili kratkih izjava pojedinaca iz pravosudnih institucija u BiH. Nisu objavljeni članci u kojima se ispituje način rada pravosudnih institucija u BiH, prijedlozi za online suđenje ili daju detaljnije informacije.

Na ova dva medija objavljeno je i sedam članaka u kojima se kritikuje i ispituje rad pravosudnih institucija, ali samo tri se tiču kritike na rad pravosudnih institucija tokom pandemije: jedna kolumna koja tretira odluku VSTV-a od 22.3.2020. o organizaciji rada u sudovima i tužilaštvima u BiH,^[66] tekst o online suđenju^[67] i o

-
- [60] Gotovo sva suđenja možda budu otkazana zbog koronavirusa, Klix.ba, 15.3.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/gotovo-sva-sudjenja-u-bih-mozda-budu-otkazana-zbog-koronavirusa/200315124>
- [61] Sud BiH uveo preventivne mjere zbog virusa, Nezavisne novine, 16.3.2020. <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/I-Sud-BiH-uveo-preventivne-mjere-zbog-virusa/589115>
- [62] U Kantonu Sarajevo otkazana sva ročišta sa tri i više optuženih, Klix.ba, 17.3.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/u-kantonu-sarajevo-zbog-koronavirusa-otkazana-sva-rocista-s-tri-i-vise-optuzenih/200317104>
- [63] VSTV sutra o ukidanju rokova u postupcima za vrijeme vanredne situacije, Klix.ba, 23.3.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/vstv-sutra-o-ukidanju-rokova-u-postupcima-za-vrijeme-vanredne-situacije/200325107>
- [64] Ustavni sud održao sjednicu elektronskim putem, Nezavisne novine, 27.3.2020. <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/Ustavni-sud-BiH-odrzao-sjednicu-elektronskim-putem/591163>
- [65] VSTV razmatra opciju online suđenja u neodgovornim i neophodnim predmetima, Klix.ba, 31.3.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/vstv-bih-razmatra-opciju-online-sudjenja-u-neodgovornim-i-neophodnim-predmetima/200331129>
- [66] Milan Blagojević, Nevolja i pravo, 25.3.2020. Nezavisne novine. <https://www.nezavisne.com/index/kolumne/Nevolja-i-pravo/590834>
- [67] Korona i bh. pravosuđe: Hoće li zaživjeti i funkcionisati online suđenje, Klix.ba, 29.4.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/korona-i-bh-pravosudje-hoce-li-zazivjeti-i-funkcionisati-online-sudjenja/200428067>

gužvama koje su uzrokovale donesene mjere ispred Općinskog suda u Sarajevu.^[68] Mali broj članaka koji preispituju mjere i odluke pravosudnih institucija donesene tokom pandemije govori da ovi mediji nisu ispitali rad pravosudnih institucija u BiH, a nijedan od navedenih tekstova ne bavi se transparentnošću rada pravosudnih institucija i načinu njihovog javnog komuniciranja tokom pandemije.

---

[68] Velike gužve pred gruntovnicom u Sarajevu, zbog pandemije radi samo jedan šalter, Klix.ba 29.4.2020. www.klix.ba/vijesti/bih/velike-guzve-pred-gruntovnicom-u-sarajevu-zbog-pandemije-radi-samo-jedan-salter/20042904

5. Komuniciranje pravosudnih institucija s medijima

Dosadašnja istraživanja upućuju da transparentnost rada pravosudnih institucija nije na zadovoljavajućem nivou i da novinari nisu zadovoljni komunikacijom s pravosudnim institucijama i odgovorima na zahtjeve o slobodi pristupa informacijama.^[69] Intervjuisani novinari smatraju da nije bilo značajnih promjena u načinu komuniciranja i transparentnosti rada pravosudnih institucija u BiH tokom pandemije i da komunikacija s medijima pravosudnih institucija ovisi o rukovodiocima pravosudnih institucija i službenicima za informisanje.

Zbog činjenice da je većina suđenja odgođena i da su uvedene epidemiološke mjere, novinari su **rad pravosuđa uglavnom pratili preko zvaničnih objava i saopštenja na web stranicama pravosudnih institucija**. Prethodna istraživanja su pokazala da su neujednačene prakse objavljivanja imena osumnjičenih i optuženih, te da je od 2010. godine zabilježen trend restrikcija u pristupu informacijama sa suđenja što narušava transparentnost i otvorenost pravosuđa.^[70] VSTV je 2014. godine donio Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama^[71], koje, između ostalog, nalažu da se informacije o podignutim i potvrđenim optužnicama mogu objaviti bez ograničenja vezanih za prirodu i težinu krivičnog djela, a u skladu s kapacitetima i resursima tužilaštava, te da se naročito treba osigurati minimum transparentnosti za predmete ratnih zločina, organizirani kriminal, koruptivna krivična djela. Smjernice također nalažu da su presude u krivičnim predmetima javne i objavljuju se bez ograničenja vezanih za prirodu i težinu krivičnog djela, a u skladu sa kapacitetima i resursima sudova. Sud, međutim,

[69] Erna Mačkić, 2018, *Transparentnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini u domenu procesuiranja koruptivnih krivičnih djela*, Analitika, <https://www.analitika.ba/sites/default/files/publikacije/Transparentnost%20pravosudnih%20institucija%20-%20osvrt.pdf>

[70] Erna Mačkić, 2018, *Transparentnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini u domenu procesuiranja koruptivnih krivičnih djela*, Analitika, <https://www.analitika.ba/sites/default/files/publikacije/Transparentnost%20pravosudnih%20institucija%20-%20osvrt.pdf>; Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama, https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/faces/pdfservlet?p_id_doc=28346; Emina Ćerimović, Edin Hodžić i Amra Mehmedić, 2014, *Anonimizacija sudskih i tužilačkih akata u BiH*, http://utfbih.ba/wp-content/uploads/2016/06/anonimizacija-studija_web_5maj_0.pdf

[71] VSTV, *Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama*. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/faces/pdfservlet?p_id_doc=28346

može odlučiti da se lični podaci optuženog, tužitelja, tuženog, oštećenog ili svjedoka ne objave u cilju zaštite ličnog ili intimnog života ovih lica.^[72]

Uprkos ovim smjernicama, intervjuisani novinari govore da prakse objavljivanja informacija na stranici Pravosudje.ba nisu ujednačene.^[73] Samo pojedine institucije objavljuju potvrđene optužnice, pojedine ne objavljuju presude ili ih anonimiziraju^[74] dok za postupke koji su odbačeni i odbijeni ne postoje informacije.^[75] Poseban problem za novinare predstavlja anonimizacija podataka, odnosno objavljivanje podataka u formi (inicijali ili potcrtani dijelovi) na osnovu koje se osobe ne mogu identificirati, a što, kako novinari navode, u određenim slučajevima nije opravdano niti u javnom interesu. Prakse objavljivanja saopštenja za javnost također su neujednačene, a na osnovu analize utvrđeno je da su analizirane institucije objavljivale mali broj saopštenja tokom prvih dva mjeseca pandemije. Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama ne sadrže upute za objavljivanje saopštenja, a i pojedine dostupne strategije za odnose sa javnošću nemaju precizne podatke o tome kako i kada bi se one trebale objavljivati.^[76] Sud BiH distribuira saopštenja za javnost u vezi s aktivnostima suda i fazama iz postupaka jednom sedmično putem maila i objave na stranici, ali pojedini novinari navode da je teško ostvariti telefonsku komunikaciju s ovim sudom, naročito tokom pandemije.^[77]

Drugi ključni izvor informacija za novinare o radu pravosudnih institucija tokom pandemije bila je **komunikacija s glasnogovornicima i službama za informisanje**. Novinari navode da pojedine institucije imaju odlične glasnogovornike press službe i ažurno odgovaraju na upite, pa čak koriste i Viber grupe za komunikaciju.^[78] U nekim slučajevima, međutim, takve dobre prakse ovise u potpunosti od jedne osobe pa tako novinarka Oslobođenja navodi da u slučaju kada glasnogovornik Tuzlanskog tužilaštva ode na odmor, „obično nam tada nastaje problem... nemamo od koga dobiti

---

[72] Ibid.

[73] Ljiljana Mitrović, novinarka Nezavisnih novina, pisani odgovor, 27. 9. 2020.

[74] Denis Džidić, direktor, BIRN, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

[75] Selma Učanbarlić, novinarka CIN-a, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

[76] Npr. vidjeti Federalno tužilaštvo, *Strategija za odnose s javnošću*. https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvl/faces/pdfservlet?p_id_doc=6579

[77] Vera Bugarin, novinarka, Novinska agencija Srna, telefonski intervju, 21.9.2020.

[78] Kao pozitivne primjere novinari su istakli Tužilaštvo Tuzlanskog kantona, Tužilaštvo USK, Tužilaštvo Sarajevskog kantona, Sud BiH i VSTV. Zinaida Đelilović, novinarka Oslobođenja, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

informaciju“.^[79] S druge strane, novinari navode da su neke od pravosudnih institucija potpuno zatvorene za medije i ne odgovaraju na njihove upite (Kantonalno tužilaštvo u Mostaru ili Tužilaštvo BiH).^[80] Tri intervjuirana novinara posebno ističu nedostatak transparentnosti rada Tužilaštva BiH, te da su odgovori na upite od Tužilaštva BiH često u formi “bez komentara”.^[81] Novinarka CIN-a dodatno obrazlaže probleme u komunikaciji s Tužilaštvom BiH: “Mi apsolutno ne znamo kako ta institucija radi izuzev onoga što vidimo na kraju, što se desi na sudu ukoliko dođe do podizanja optužnice, odnosno do procesuiranja određenog slučaja (...) To nije dovoljno pogotovo uzimajući u obzir sve ove optužbe da se ne procesuiraju dovoljno slučajeva korupcije, šta se dešava sa predmetima, kako se raspoređuju ti predmeti, kako se vode istrage, u kojim fazama su određene istrage, šta se dešava među njima, ko su ljudi koji tamo rade. Mi smo pokušavali da dobijemo razne podatke u Tužilaštvu BiH, nismo uspijevali. Vi ste na kraju prinuđeni, kao novinari, da te podatke tražite u nekim drugim izvorima što naravno otežava i odugovlači proces istraživanja.”^[82] Direktor BIRN-a smatra da su tužilaštva općenito slabo transparentna i da je od njih teško dobiti informacije o statusu određenih predmeta. On nadalje problematizira činjenicu da tužilaštva i sudovi veoma rijetko organiziraju **press konferencije** što dodatno govori o nedostatku transparentnosti i poteškoćama novinara da dođu do određenih podataka.^[83] Pored toga, kako upućuju pojedini glasnogovornici, pojedine pravosudne institucije nemaju glasnogovornike, već ovaj posao obavljaju sekretari, što im dodatno otežava rad.^[84]

Novinari također ističu problem **nepoznavanja Zakona o slobodi pristupa informacijama** od strane pojedinih službenika za informisanje i osoba koje su nadležne za odnose sa javnošću.^[85] Istraživanja pokazuju na nedosljednu primjenu ovog zakona u pravosudnim institucijama BiH, te da novinari često ne dobivaju odgovore ili dobivaju nepotpune odgovore na upite.^[86] Prethodna istraživanja su

[79] Zinaida Đelilović, novinarka Oslobođenja, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

[80] Ibid.

[81] Vera Bugarin, novinarka, Novinska agencija Srna, telefonski intervju, 21.9.2020.

[82] Selma Učanbarlić, novinarka CIN-a, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

[83] Denis Džidić, direktor, BIRN, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

[84] Neven Kramer, sekretar Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu, telefonski intervju, 8.9.2020. Vidjeti i Damir Dajanović, Blerina Ramaj i Xheni Lame, 2018, *Otvorenost pravosudnih institucija u BiH i regionu, Preporuke za unapređenje stanja*, UG Zašto ne? <https://zastone.ba/app/uploads/2018/10/Otvorenost-pravosudnih-institucija-u-regionu-i-BiH-za-godinu-2017.pdf>.

[85] Selma Učanbarlić, novinarka CIN-a, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

[86] Erna Mačković, 2018, *Transparentnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini u domenu procesuiranja koruptivnih krivičnih djela*, Analitika. <https://www.analitika.ba/sites/default/files/publikacije/Transparentnost%20pravosudnih%20institucija%20-%20osvrt.pdf>

pokazala i na neujednačene prakse objavljivanja vodiča za pristup informacijama i indeks-registra koji sadrži vrste informacija koje su pod kontrolom javnog organa i oblik u kojem su informacije dostupne, a koji su javni organi dužni objaviti.^[87]

Kada je riječ o **pristupu novinara ročištima** tokom pandemije, jedan od intervjuiranih novinara navodi da je i u tom segmentu bilo poteškoća. Tako je novinarima CIN-a naprimjer odbijen zahtjev da prisustvuju ročištu u Kaknju (optužnica protiv sutkinje) s obrazloženjem da su na snazi mjere kriznih štabova i da sudnica ne može primiti veći broj gostiju, što je ograničilo rad novinara i otežalo uvid javnosti u informacije o predmetima pred pravosudnim institucijama.^[88] Novinari govore da je VSTV posljednjih godina promijenio svoju komunikaciju s medijima i otvorio sjednice i disciplinske postupke za javnost, tokom pandemije^[89] novinari nisu mogli pratiti telefonske i online sjednice VSTV-a, a ovakve odluke bile su problematizirane u javnosti.^[90] Novinarka agencije Srna kaže da je komunikacija sa VSTV-om tokom pandemije bila dobra i da je dobivala informacije od glasnogovornika, ali da tokom sjednica u prostorijama institucije novinarima otežava nepridržavanje dnevnog reda, zatvaranje za javnost pojedinih pitanja koje interesuju novinare i rijetko davanje izjava.^[91]

Nadalje, činjenica je da zbog epidemioloških mjera **usporeno procesuiranje određenih predmeta nosi značajne komunikacijske rizike**. Preciznije, iz BIRN-a navode da se još uvijek nisu našla rješenja za nastavak postupaka u predmetima gdje je veći broj optuženih.^[92] “Imamo situaciju da šest mjeseci od početka pandemije još uvijek nije pronađeno nikakvo rješenje niti se razgovara o tom potencijalnom rješenju za velike predmete gdje imate preko 10 optuženih, to je nemoguće uraditi uz mjere distance i ti predmeti jednostavno stoje. To su ogromni, sistemski predmeti ratnog zločina, organizovanog kriminala, genocida u Srebrenici, korupcije, terorizma, predmeti koji stoje pola godine. To govori o tome da uopšte nije ni razmišljano sistemski o tome da se pronađu neki modaliteti i da se ubrza taj proces”, smatra Džidić.^[93] S obzirom da su ovakvi predmeti značajni za javnost, činjenica da nije pronađeno rješenje za daljnje procesuiranje takvih predmeta ugrožava percepciju pravosuđa u javnosti.

---

[87] Ibid.

[88] Selma Učanbarlić, novinarka CIN-a, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

[89] Ibid.

[90] Admir Muslimović, 2020, *Novinarima onemogućeno praćenje elektronske sjednice VSTV-a*, Detektor <https://detektor.ba/2020/11/18/novinarima-onemogućeno-pracenje-elektronske-sjednice-vstv-a/>

[91] Vera Bugarin, novinarka, Novinska agencija Srna, telefonski intervju, 21.9.2020.

[92] Denis Džidić, direktor, BIRN, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

[93] Ibid.

6. Komunikacija pravosudnih institucija sa stručnom zajednicom

Nedostatak transparentnosti rada pravosudnih institucija također negativno utiče na rad članova stručne zajednice. Tokom pandemije, informacije o novim načinima rada u sudovima i tužilaštvima advokatima i strankama u postupku su dijelom distribuirane, ali ne od strane svih institucija, stihijski i često bez bitnih elementa. Kako navode intervjuirani predstavnici stručne zajednice i civilnog društva, stranke su morale tražiti dodatne informacije preko medija. “Mi smo svi, govorim za advokate, dobili od velikog broja sudova tokom pandemije obavještenje o novom načinu rada, stihijski smo dobijali te mailove. Međutim, taj novi način rada ništa nije govorio (...) Ostatak informacija smo saznavali otprilike onako iz nekih medijskih izvještaja da ne mogu biti suđenja za preko pet optuženih, da će se suditi samo pritvorski predmeti jer su hitni... Povremeno neka vijeća u nekim predmetima su nam zaista slala obavještenja, otkazuju se glavni pretresi do daljnjeg zbog pandemije...”, govori Nina Kisić, advokatica iz Sarajeva.^[94] Pored toga, tokom pandemije advokati navode i problem **nemogućnosti uspostave direktne komunikacije između advokata i klijenata**, naročito zbog zabrane posjete pritvorskim jedinicama i da se ta komunikacija morala odvijati telefonskim putem.^[95] Generalno ističu i problem slabe dostupnosti dokumenata, poput sudskih presuda, optužnica i odluka o obustavama istraga, te **neuravnotežen obim i kvalitet informacija koje pravosudne institucije objavljuju**. Kao pozitivne primjere ističu prakse Suda BiH da šalje izvještaje o aktivnostima, sažetke o predmetima i kompletnim presudama.^[96]

Civilni sektor koji saraduje s pravosudnim institucijama nije dobio upute o novom načinu rada tokom pandemije. Transparency International vrši monitoring suđenja i praćenja predmeta korupcije pred sudovima u BiH, ali, kako navode, nijedan sud ih nije obavijestio o pravilima praćenja i o pravilima ulaska u sudnicu s obzirom na okolnosti pandemije. Pored toga, dodaje da su tužilaštva netransparentna u svom radu i da teško pristupaju tužilačkim odlukama.^[97]

---

[94] Nina Kisić, advokatica, Sarajevo, Zoom intervju, 23. 9. 2020.

[95] Ibid.

[96] Tajtana Savić, advokatica, Bijeljina, Zoom intervju, 24.9.2020.

[97] Uglješa Vuković, Transparency International, Zoom intervju 22.9.2020.

Peđa Đurasović, pravni savjetnik u Udruženju „Vaša prava BiH“, problematizira činjenicu da **ne postoji jasno utvrđena strategija komuniciranja** na nivou VSTV-a koja bi omogućila razmjenu informacija u postupcima pred sudovima i spremanju optužnica tužilaštava. Smatra da bez takvog strateškog pristupa i jasnih odgovornosti osoba unutar pravosuđa za adekvatno komuniciranje, javna komunikacija pravosudnih institucija zavisi od dobre volje glasnogovornika.^[98]

Komunikacijski rizici tokom pandemije nastali su i zbog **usporenih procesuiranja određenih predmeta**. Damir Arnaut, predsjedavajući Privremene istražne komisije o radu VSTV-a, kritizira spor odgovor Vijeća ministara da pripremi i u proceduru uputi izmjene i dopune Zakona o krivičnom postupku BiH, u vezi sa inicijativom od strane VSTV-a za hitne dopune zakona, kojima bi se definisao pravni osnov za **uvođenje audio-video snimanja putem linka, odnosno „online“ suđenja i provođenja radnji i postupaka za vrijeme trajanja pandemije**, u svim procesnim situacijama u kojima je predviđeno prisustvo učesnika u postupku, a što bi predstavljalo ozbiljnu prijetnju i rizik za njihovo zdravstveno stanje.

---

[98] Peđa Đurasović, pravni savjetnik Udruženja Vaša prava BiH, Zoom intervju, 10.9.2020.

7. Zaključak i preporuke

Pandemija i uvedene epidemiološke mjere donijele su komunikacijske izazove pravosuđu s obzirom na to da je odložena većina ročišta i skraćeno radno vrijeme. Otkazani su predmeti s velikim društvenim značajem, između ostalog i predmeti korupcije, organizovanog kriminala i ratnih zločina, te njihovo odlaganje i nedostatak informacija o njihovom nastavku dodatno su uticali na negativnu percepciju pravosuđa u javnosti.

Uprkos liberalizaciji mjera u maju 2020, zakazivanja i održavanja ročišta u sudskim predmetima gdje je prisutan veliki broj stranaka u postupku s obzirom na to da veliki broj sudova ne raspolaže prostornim kapacitetima u kojima je moguće osigurati socijalnu distancu. Zbog ovoga, kako navode iz VSTV-a, u 2020. godini je moguće očekivati smanjenje priliva predmeta, ali i smanjenje broja riješenih predmeta u odnosu na ranije godine, ali i duže prosječno trajanje riješenih i neriješenih predmeta.^[99] S obzirom na to da su dosadašnja istraživanja pokazala da transparentnost pravosudnih institucija u BiH nije na zadovoljavajućem nivou, moguće je očekivati i da će se zbog odloženih ročišta i donesenih mjera povjerenje građana u pravosudne institucije još više smanjiti.

Uprkos ovoj opasnosti, tokom pandemije, pravosudne institucije uglavnom su nastavile komunikaciju po uobičajenim obrascima i nisu adekvatno odgovorile na komunikacijske izazove. Pravosudne institucije su a) objavile djelimične podatke o donesenim mjerama (neke od njih nisu objavile informacije ili su objavile informacije o skraćenom radnom vremenu, ali nisu objavile podatak da je kasnije počeo redovni režim rada); b) nisu organizirale press konferencije gdje bi dopustile odgovore na složena pitanja koja se tiču predmeta od velikog interesa za javnost; c) nisu obezbijedile pune informacije o mjerama i nastavku predmeta strankama u postupku. Komunikacijske prakse su i tokom pandemije bile neujednačene i dobra komunikacija s medijima ovisila je prije svega od susretljivosti i odgovornosti pojedinaca koji su nosioci funkcije glasnogovornika te nisu rezultat strateškog pristupa i konzistentnih komunikacijskih politika.

Kako bi se povećala transparentnost rada pravosudnih institucija, naročito tokom kriznih situacija, ali i povjerenje građana u rad pravosuđa u BiH, potrebno je poboljšati komunikacijske prakse pravosuđa u BiH. Preporuke koje slijede nastale su na osnovu intervjua i odgovora glasnogovornika, novinara, advokata i predstavnika civilnog društva, kao i analize sekundarnih izvora.

---

[99] VSTV, pisani odgovor, 22.9.2020.

- » Na nivou VSTV-a donijeti sveobuhvatnu komunikacijsku strategiju praćenu vrlo jasnim i detaljnim uputama o informacijama koja su pravosudne institucije dužne proaktivno i reaktivno objavljivati i na koji način. Na osnovu strategije, donijeti i pravilnike za pojedine medijske događaje, kao što su konferencije za medije i brifinzi, kojim bi se identificirala uloga i obaveza svih ključnih aktera (glasnogovornika, predstavnika sudova i glavnih tužilaca) i informacija koje su dužni dostaviti medijima.
- » U sklopu komunikacijske strategije, donijeti i smjernice za krizno komuniciranje, s preciznim uputama koje informacije je potrebno saopštiti javnosti (mediji, stranke u postupku) i na koji način. U kriznim situacijama u kojima je rad pravosudnih institucija ograničen, precizirati detalje na koji način je potrebno obavijestiti javnost o uvedenim mjerama i koje informacije plasirati u javnost (informacije o zakazanim i ponovo pokrenutim ročištima, pristup pravosudnim institucijama). Jasno navesti ulogu i način rada službe za informisanje, te glavnih i dežurnih tužilaca i sudija, te precizirati njihovu javnu komunikaciju.
- » Tokom kriznih situacija, na nivou svake institucije potrebno je identifikovati ključne (centralne) osobe na rukovodećim pozicijama (predsjednici odjeljenja, registar suda, generalni sekretar) koji će pratiti situaciju, svako u svom segmentu posla, i dati odgovarajuće preporuke kako bi predsjednici sudova i glavni tužitelji mogli donijeti adekvatne odluke u vezi organizacije institucije u vanrednim okolnostima. Nakon donošenja odluka, potrebno je zadužiti centralne osobe koje će na operativnom planu pratiti realizaciju tih odluka i redovno održavati kratke sastanke na nivou makro i srednjeg menadžmenta (online) i razmjenjivati informacije kako bi se pratila aktuelna situacija, te kako bi se pravovremeno reagovalo na nove okolnosti.
- » Pravosudne institucije bi trebale da poštuju ZOSPI i prate Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama koje preciziraju način objavljivanja odluka u fazi istrage i način objavljivanja odluka nakon potvrđivanja optužnice. Potrebno je harmonizirati objavljivanje informacija na stranici Pravosudje.ba, ali i objaviti i ostale sve relevantne podatke o pravosudnim institucijama kao što su kalendar suđenja, kontakt i ime osobe za odnose s javnošću, indeks-registar informacija, vodič o pristupu informacijama itd.
- » Pravosudne institucije bi na svojim web stranicama trebale objavljivati ključne informacije o aktivnostima na sedmičnom nivou, te ove informacije slati svim medijima.
- » Potrebno je raditi na obuci rukovodilaca pravosudnih institucija i službenika za informisanje o proaktivnoj i reaktivnoj transparentnosti i podizati svijest o važnosti transparentnosti rada pravosudnih institucija.

- » Potrebno je osigurati pravni okvir koji će omogućiti nesmetano funkcionisanje sudova i komunikaciju sa strankama korištenjem informacionih tehnologija u njihovom punom obimu.
- » Potrebno je da glasnogovornici i press službe pravosudnih institucija redovno (na dnevnoj osnovi) odgovaraju na upite medija i dostavljaju im informacije relevantne za javnost.
- » U pravosudnim institucijama u kojima sekretari obavljaju posao za odnose sa javnošću, potrebno je obezbijediti sredstva za zapošljavanje osoba koja će biti nadležna samo za rad sa medijima.

8. Reference

- » Admir Muslimović, 2020, Novinarima onemogućeno praćenje elektronske sjednice VSTV-a, Detektor. <https://detektor.ba/2020/11/18/novinarima-onemoguceno-pracenje-elektronske-sjednice-vstv-a/>
- » Damir Dajanović, Blerina Ramaj i Xheni Lame, 2018, Otvorenost pravosudnih institucija u BiH i regionu, Preporuke za unapređenje stanja, UG Zašto ne? <https://zastone.ba/app/uploads/2018/10/Otvorenost-pravosudnih-institucija-u-regionu-i-BiH-za-godinu-2017.pdf>
- » Erna Mačkić, 2018, Transparentnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini u domenu procesuiranja koruptivnih krivičnih djela, Analitika. <https://www.analitika.ba/sites/default/files/publikacije/Transparentnost%20pravosudnih%20institucija%20-%20osvrt.pdf>
- » Model strategije za krizno komuniciranje u sudovima i tužilaštvima u BiH, Radni nacrt, USAID. <http://www.rs.cest.gov.ba/index.php/seminari-2020/42-3-46krizna-komunikacija-i-pruanje-informacija-od-interesa-za-javnost-o-predmetima-korupcije-i-drugih-sloenih-oblika-kriminala/2918-prezentacija-radni-nacrt-model-strategije-3-6-20/file>
- » VSTV, Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim webstranicama. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/faces/pdfservlet?p_id_doc=28346

Odluke i mjere donesene tokom pandemije Covida-19

- » VSTV, Preporuke predsjednicima sudova i glavnim tužiocima u BiH o postupanju povodom epidemiološke situacije u zemlji (Covid-19), 15.3.2020.
- » VSTV, Odluka o režimu rada VSTV-a BiH povodom epidemiološke situacije u zemlji (Covid-19), 15.3.2020.
- » VSTV, Odluka o organizaciji rada u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini, 22.3.2020.
- » VSTV, Odluka o organizaciji rada u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini, 30.4.3030.

- » Sud BiH, Naredba, 16.3.2020.
- » Sud BIH, Obaubeštenje za svjedoke, 6.4.2020.

- » Federalno tužilaštvo Federacije, Odluka o organizaciji rada Federalnog tužilaštva FBiH za vrijeme trajanja stanja nesreće u Federaciji BiH, 16. 3. 2020.
- » Federalno tužilaštvo FBiH, Upozorenje građanima i institucijama povodom pandemije izazvane koronavirusom, 18.3.2020.

- » Okružno tužilaštvo u Istočnom Sarajevu, Odluka, 23.3.2020.
- » Okružni sud u Banjoj Luci, Odluka povodom epidemiološke situacije izazvane pojavom i širenjem Covida-19 (koronavirus), 16.3.2020.
- » Okružni sud u Banjoj Luci, Odluka o organizaciji rada Okružnog suda u Banjoj Luci, počev od dana 4.5.2020. godine pa nadalje, do donošenja drugačije odluke.
- » Okružni sud u Banjoj Luci, Protokol o obaveznom provođenju mjera zaštite prema učesnicima u postupcima u pritvorskim krivičnim predmetima, aktuelnosti, 6.4.2020.
- » Okružni sud u Prijedoru, Odluka, 16.3.2020.
- » Okružni sud u Prijedoru, Plan liberalizacije mjera vezanih za pandemiju Covida-19 (koronavirusa), 5.5.2020.
- » Općinski sud u Livnu, Odluka o radu Općinskog suda u Livnu, 31.3.2020.
- » Općinski sud u Livnu, Obavijest o provođenju mjera zaštite od koronavirusa u Općinskom sudu u Livnu i odjeljenjima suda, 17.3.2020.
- » Općinski sud u Livnu, Odluka o organizaciji Općinskog suda, 6.5.2020.

Intervjui i odgovori

- » Ustavni sud BiH, pisani odgovor, 9.9.2020.
- » VSTV, pisani odgovor, 22.9.2020.
- » Sud BiH, pisani odgovor, 9.9.2020.
- » Nina Hadžihajdarević, glasnogovornica, Federalno tužilaštvo Federacije BiH, telefonski intervju, 14.9.2020.
- » Republičko javno tužilaštvo, pisani odgovor, 24. 9. 2020.
- » Admir Arnautović, stručni savjetnik za odnose sa javnošću, Tužilaštvo Tuzlanskog kantona, Zoom intervju, 10.9.2020.
- » Neven Kramer, sekretar Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu, telefonski intervju, 8.9.2020.
- » Okružni sud u Prijedoru, pisani odgovor, 8.9.2020.
- » Slavica Divjak, Okružni sud u Banjoj Luci, Zoom intervju, 14.9.2020.
- » Marija Vila Robović, tajnik suda, Općinski sud u Livnu, telefonski intervju, 10.9.2020.
- » Ljiljana Mitrović, novinarka Nezavisnih novina, pisani odgovor, 27. 9. 2020.
- » Selma Učanbarlić, novinarka CIN-a, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.
- » Vera Bugarin, novinarka, Novinska agencija Srna, telefonski intervju, 21.9.2020.
- » Zinaida Đelilović, novinarka Oslobođenja, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.
- » Denis Džidić, direktor, BIRN, intervju, Sarajevo, 3.9.2020.

- » Nina Kisić, advokatica, Sarajevo, Zoom intervju, 23. 9. 2020.
- » Tajtana Savić, advokatica, Bijeljina, Zoom intervju, 24.9.2020.
- » Uglješa Vuković, Transparency International, Zoom intervju, 22.9.2020.
- » Damir Arnaut, predsjedavajući Privremene istražne komisije o radu VSTV-a, Zoom intervju. Peđa Đurasović, pravni savjetnik Udruženja Vaša prava BiH, Zoom intervju.

Članci u medijima

- » Gotovo sva suđenja možda budu otkazana zbog koronavirusa, Klix.ba, 15.3.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/gotovo-sva-sudjenja-u-bih-mozda-budu-otkazana-zbog-koronavirusa/200315124>
- » Sud BiH uveo preventivne mjere zbog virusa, Nezavisne novine, 16.3.2020. <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/l-Sud-BiH-uveo-preventivne-mjere-zbog-virusa/589115>
- » U Kantonu Sarajevo otkazana sva ročišta sa tri i više optuženih, Klix.ba, 17.3.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/u-kantonu-sarajevo-zbog-koronavirusa-otkazana-sva-rocišta-s-tri-i-više-optuženih/200317104>
- » VSTV sutra o ukidanju rokova u postupcima za vrijeme vanredne situacije, Klix.ba, 23.3.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/vstv-sutra-o-ukidanju-rokova-u-postupcima-za-vrijeme-vanredne-situacije/200325107>
- » Ustavni sud održao sjednicu elektronskim putem, Nezavisne novine, 27.3.2020. <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/Ustavni-sud-BiH-odrzao-sjednicu-elektronskim-putem/591163>
- » VSTV razmatra opciju online suđenja u neodgodivim i neophodnim predmetima, Klix.ba, 31.3.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/vstv-bih-razmatra-opciju-online-sudjenja-u-neodgodivim-i-neophodnim-predmetima/200331129>
- » Milan Blagojević, Nevolja i pravo, Nezavisne novine, 25.3.2020. <https://www.nezavisne.com/index/kolumne/Nevolja-i-pravo/590834>
- » Korona i bh. pravosuđe: Hoće li zaživjeti i funkcionisati online suđenja, Klix.ba, 29.4.2020. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/korona-i-bh-pravosudje-hoce-li-zazivjeti-i-funkcionisati-online-sudjenja/200428067>
- » Velike gužve pred grunтовnicom u Sarajevu, zbog pandemije radi samo jedan šalter, Klix.ba, 29.4.2020. www.klix.ba/vijesti/bih/velike-guzve-pred-grunтовnicom-u-sarajevu-zbog-pandemije-radi-samo-jedan-salter/20042904

